

(Прес, 17.08.2009)

Очигледно је да су буџетски приходи недовољни и да подбацују у односу на план, и јавља се све већи геп између стварних прихода и планираних расхода. Да би се смањило дефицит може се ићи или на повећање прихода или смањење расхода, али ово друго не иде баш лако. С једне стране, пензије или број запослених због отпремнина је немогуће смањити. С друге стране, неке расходе је непопуларно смањивати из политичких разлога. Али, оно што је сигурно јесте да је потребно прилагођавање и држава ће морати нешто да уради. Сада се очигледно иде на повећање дефицита, а Влада, правдајући се, користи лукав штос - да је потребно стимулисати економију и одржавати велике фискалне расходе, да у ситуацији кризе није лоше имати дефицит јер и остале земље имају дефиците. Међутим, код нас ограничење економске активности није ниска домаћа тражња, већ велики пад светске тражње за нашим производима, што буџетска стимулација никако не може да исправи. Једино што може је да повећа инфлацију, али не може да повећа извоз, оцењује Бошко Мијатовић, директор економских студија Центра за либерално демократске студије.

Од свих буџетских расхода највише су смањени капитални расходи?

- Да, а то је лоше јер, ако нешто може да утиче на повећање економске активности и да изазове мултипликативни ефекат на привреду, то су капиталне инвестиције. Али, очигледно, далеко је лакше смањити капиталне расходе, него плате и текуће расходе.

Све чешће се помиње повећање ПДВ и пореза на зараде. Какав ефекат ће то имати на привреду?

- Искрено говорећи, страх Владе од повећања ПДВ је нереалан. То је једнократна мера која дође и прође, људи се брзо навикну на скок цена који носи раст ПДВ, тим пре што код нас већ постоји инфлација. Да ли ће на крају године инфлација бити седам или девет одсто не значи много грађанима, односно, они то неће ни приметити. Упркос свој краткотрајној медијској халабуци мислим да повећање ПДВ није проблем. Не знам зашто

се Влада толико устручава и чак помишља на повећање пореза на зараде које је са медијског становишта далеко неповољније за њу. За плате ће да скочи и народ и медији и опозиција и отпор ће бити много већи него за повећање ПДВ.

Привреда већ упозорава Владу на последице повећана ПДВ?

- ПДВ је порез на промет и нема неке велике везе са фирмама. Они могу да кажу да ће повећање ПДВ довести до смањења потрошње, али и то је релативно мали проценат. Наравно, ако се порез на додату вредност повећа са 18 на 20 одсто, али ако повећање буде на 25 одсто, то ће допринети и већем паду потрошње и могао би бити проблем.

А шта може да се смани на расходној страни?

- Пензије очигледно не смеју да се пипну. Има разноразних субвенција, па делује као да се ту смањење може лако извести и одлучна влада би могла то да уради. Али очигледно да ова влада покушава да буде социјална, да смирује становништво и да одржава свој рејтинг, и зато она то не може. Ту има доста и законских проблема. Влада не може да отпусти већи број државних чиновника који су свакако сувишни, јер мора да им обезбеди отпремнине за које нема пара. Законодавство је тако поставило систем отпремнина да једини могући начин да неко добије отказ у време кризе је да му да отпремнину. Тако ни фирме не могу да реше вишкове запослености и то их изузетно оптерећује. Познато је, да ако ти је тешко да отпустиш радника, нећеш га ни запослити. Фирме држе радну снагу на минимуму, чак пропуштају пословне прилике и повећање производње јер се боје да ће то бити привремено, а после не могу да се реше вишка радне снаге и коштаће их језиво много да се врате на стари ниво. То је познато у економској пракси и сваки пут се потврђује.

Синдикати најављују масовне штрајкове. Да ли нас чека врућа јесен?

- Ја мислим да не. Сваке године се на пролеће и лето помиње врућа јесен радничког незадовољства и то никако да се догоди. Тога није било ни у стварно грозним временима 1990-их година, када су нам плате биле по десет марака и када се живело много бедније, па неће ни сад. Ту се често не ради о стварној беди већ о прерасподели колача. Неки људи покушавају да путем штрајкова, што је легитимна ствар, повећају себи

плате, а не гледајући много колико они стварно раде. Постоје фирме које годинама не раде, а запослени мало-мало па штрајкују захтевајући исплату овога, исплату онога. Има ту и кривице државе која те фирме не тера у стечај. Пада ми на памет случај фирме "Братство" из Суботице која годинама не ради, а сваког пролећа радници штрајкују, "избоксују" неке плате од приватног власника, а власници се мењају, јер нико не успева да извуче фирму из проблема.

Све више друштвених предузећа која не могу да се приватизују прелазе у државно власништво. Да ли је то решење проблема тих предузећа?

- Заиста је време да после десет година друштвена својина и тај накарадни облик нестане, а ни по Закону о трговачким друштвима друштвена својина не треба да постоји. Није ми нелогично да оно што се није могло продати пређе у државне руке. То није срећно решење, никако, али ја проблем видим у нечем другом. Држава у приватизацији многих фирми намеће рестрикције које директно одбијају многе инвеститоре и које обарају цену предузећа. На пример, за Београдски сајам, сви кажу да је то феноменално земљиште, па како да га дамо за 1,8 милиона. Међутим, треба рећи да се земљиште не продаје, јер је у државном власништву. Такође појавио се предлог Закона о планирању и изградњи где стоји да ће фирме из приватизације накнадно платити грађевинско земљиште и купац Сајма ће то морати посебно да плати. С друге стране, постоји захтев да купац Сајма не мења делатност, дакле не може да гради хотеле, луксузне станове и слично. Не знам зашто, јер би вредност тог земљишта и некретнина била далеко већа када би се градили хотели. Кома је у интересу да на ексклузивном месту држи сајамске хале које су празне. Постављају се рестрикције које ограничавају слободу купца и самим тим се обара цена. Када би се Сајам продавао без рестрикција добило би се 100 милиона. Али, када се постављају рестрикције онда се добије милион и осамсто.

Све чешће се чују изјаве економиста и политичара да ова криза значи пропаст либералног капитализма?

- То су наде многих људи левичарске оријентације, да ће доћи до слома либералног капитализма, али то се неће догодити. У водећим западним економијама постоје знаци да је почео опоравак, у Немачкој индустријска производња расте, у САД берзански индекси расту као знак оптимизма професионалног света, тако да од пропасти нема ништа, а нема ништа ни од радикалних реформи тог система, као што се навијало и као што су многи политичари говорили. Већа је регулација неких тривијалних ствари, рачуноводствених стандарда или хец фондова, који се представљају као неко преуређење капитализма, и ту је најгласнији француски председник Саркози, а ништа се

суштински не мења. Ова криза се може схватити као привремен проблем у функционисању једне добре машине која ће да се врати у ред, односно привредном расту. Криза постоји, било је грешака, али идемо даље, тако да жеље левичарских интелектуалаца неће бити испуњене.

Стечај постоји као један вид приватизације, али код нас се фирме ретко нађу у стечају. Да ли је проблем у закону или примени закона?

- Закон је добар, предвиђа све што треба, ако не можеш да платиш идеш у стечај, који се састоји од реорганизације, тј. договора са повериоцима да фирма добије период да преживи и прилагоди се променама и на крају - банкротство, када се продаје имовина фирме и намирују се повериоци. Закон је добар и модеран, али очигледно да нове демократске владе као и старе милошевићевске и предмилошевићевске воде неку социјалну политику избегавања стечаја. Више воле да фирме не иду у стечај него да имају пад запослености. То је демагогија која урушава систем тржишне економије. У тржишној економији морају да постоје здрави подстицаји да власници извуку фирму, и да постоји претња стечаја која је озбиљна. Капитализам се заснива на комбинацији награде и казне. Награда се добија ако радиш добро, а казна ако радиш лоше.